

ösztönrel jobban rávilágított a lényegre, mint tudós szakmuzsikusok. Hogy mit jelentett ez a megértés az én számomra, nem kell bővebben magyarázni.

S én csak egy voltam a sok-sok közül, akik mind valamilyen vonatkozásban kaptak tőle. Csak gazdag lélek, igazi asszonyszív és költőszív tud ennyit adni, mint amennyit Tormay Cecile adott az öt megértőknek. S ennek a léleknek egyetlen erőforrása a hit volt, a próféták sziklaszilárd hite.

Egy alkalommal ezt mondta nekem Tormay Cecile: «Erősen hiszek abban, hogy mindenkinek mindenért meg kell fizetni. A Gondviselés sokszor olyan homályba burkolja előttünk az Igazságot, hogy gyenge elménkkel kétségbe kellene esni, ha nem élne bennünk a hit: előbb-utóbb, de mindenért meg kell fizetni. Semmi rossz sem marad büntetlenül, semmi jó sem jutalmazatlanul».

Ez a hit az isteni Igazságban, a magyar Igazságban adott neki erőt, hogy halálosan beteg, megtört szívével is folytassa munkáját írói, ihlető, irányító munkáját, mint az egyetlen értéket, ami még az életben tartotta.

Szavai még most is fülembe csengenek, mint egész életre szóló, hálás kegyelettel őrzött szellemi örökség.

Prahács Margit.

TORMAY CECILE ÉS ITÁLIA.

Nagyjából kétfajta ember látogatja Itáliát. Van, aki «pihenni» jár oda, nyaranként, feledni, üdülni, némi sznobságtól is élvezve, mert Nápolyt látni kell, mielőtt meghalunk. Ezek az «utazók». Velük telnek meg a kedvezményes vonatok, ők tudnak legtöbbet az útikönyvekből, nekik vannak a legmaradandóbb emlékeik és feledhetetlen élményeik. De vannak, akik őszinte lelki szükségből ereszkednek alá e gyönyörű félszigetre, nem az időjárás hagyományos menetrendje, hanem a szellemi igény változó évszakai szerint. Mennek, hogy igazolják magukat a déli nap hevében, a szépség természetes hazájában. Nincs útitervük s még talán útijegyzetek sem dagadnak bőröndjeikben haza jövet Tormay Cecile ez utóbbiak közé tartozott. Réges-régi szerelme volt Itália, de írott emléke, műfajilag szólván, kevés van: Két szép rajza Firenzéről és Dél-Itáliáról. E kis könyv nyugodt hangja, kiegyensúlyozott menete, meggondolt képei és hasonlatai mindennél jobban bizonyítják, hogy az emlékek frissességének mennyire használ az idő, hogy a benyomások őszintesége is a távoli visszhangon ismerszik meg leghitelesebben. S talán nem is tartotta volna fontosnak ezt is megírni, ha már nem kötelezte volna el magát egy bizonyára szívéhez nőtt fordításával, a *Fioretti*-vel, a latin mitológiának. A déli mitológiának, mely benne él minden íróban, aki tervei és képességei kavargásában maga fölött érzi a klasszikus írói erkölcsöt: a fegyelemnek és szabadságnak e tündéri kettősségét. Tormay Cecile vágyódása a Dél felé őszinte és természetes volt. Nagyarányú terveinek kellett a mértéktartás déli példája és bátorítása. De kellett minden művében oly fontos és uralkodó atmoszférának telítettségéhez a Dél levegője is. Gondoljunk csak az «Emberek a kövek között» fojtott és fojtó s mégsem naturalista módon megteremtett levegőjére. De nemcsak itt, hanem másutt is, a nagy történeti képekben: a nagyarányúságra való törekvés s ugyanakkor mértéktartás. Ez, ha nem is a Dél hatása, mindenesetre igazolása annak, hogy Tormay Cecilének Itália nem a kötelező iskola volt, hanem ösztönös törekvéseinek éltető levegője.

Füsi József.